

'Wie in de Zoon heeft eeuwig leven': tekst op een van de tafels van het restaurant in Göncruszka

tijdelijk onderdak en voedsel. De kleine gemeente kon dit niet alleen dragen. Ook daar ondersteunde Fundament met financiële bijdragen voor het lenigen van de eerste nood.

SAMEN EN SAMEN

Het bestuur rondde in 2022 een nieuwe beleidsnota voor de jaren 2022-2026 af. Daarin werd als missie geformuleerd: 'Samen geloven, samen delen'. In een toelichting daarop heet het: 'Fundament zoekt uit christelijke verbondenheid, op basis van gelijkwaardigheid in relaties en met honorering van de eigen verantwoordelijkheid van de gemeenschap in Oost-Europa, theologische en onderwijskundige samenwerking en uitwisseling in de ruimste zin van het woord, aan de kerken in de lijn van de Reformatie in het Hongaarspreken-

de deel van Oost-Europa. Deze samenwerking en uitwisseling is kadervormend en richt zich met name op predikanten, ouderlingen, diakenen, onderwijsgeevenden en catecheten. Daarin wordt wederkerigheid gezocht.

De samenwerking en uitwisseling heeft invloed op de gemeenschap van de kerken die door ambtsdragers worden gediend. Het referentiekader voor het werk ligt in de gereformeerde leer. Het werk komt tot stand door de inzet van vrijwilligers. Het is mogelijk dank zij financiële ondersteuning van hen die de doelstellingen van Fundament een warm hart toedragen.' Aldus de beleidsnota. Fundament is zich er zeer van bewust dat de stichting niet de enige organisatie in christelijk Nederland is die zich bezighoudt met de relatie met Hongaarsstalige gereformeerden. Daarom werkte zij ook in dit verslagjaar van harte samen met een aantal 'belendende' organisaties, zoals Verre Naasten, Open Doors, Kom Over en Help (KOE) en Hulp Oost-Europa (HOE). Die samenwerking vond concreet gestalte in het Christelijk Platform Oost-Europa (CPOE). Ook voor die samenwerking geldt: Samen geloven, samen delen.

Het bestuur van Fundament is de Here bijzonder dankbaar dat het werk ook in 2022 goede voortgang kon vinden. De situatie waarin dit gebeurde – de belemmeringen ten gevolge van corona en de gruwelijke gebeurtenissen in Oekraïne – maakt eens te meer duidelijk dat dit zeker niet vanzelfsprekend is.

Gert Meijer en Kondor Endre in Vaida

STEUN AAN DE ALLERARMSTEN ONVERMINDERD NODIG

Behalve de noodhulp in Oekraïne blijft ook de structurele hulp van Fundament aan diaconale projecten vanuit de Hongaarse en Roemeense kerken (o.a. in Göncruszka en Vilmány en in het Roemeense Vaida) broodnodig.

Dit belangrijke onderdeel van ons werk richt zich op de materiële ondersteuning van de allerarmsten in Oost-Europa. En dat zijn er nog steeds zeer velen. Want de welvaart mag dan sinds Hongarije en Roemenië toetraden tot de Europese Unie sterk toegenomen zijn, de verdeling ervan is zeer ongelijk. Veel meer dan in ons land en andere landen in West-Europa is de tegenstelling tussen rijk en arm groot. En die armoede, die soms leidt tot gebrek aan de meest elementaire levensbehoeften, treft niet alleen leden van de Roma-minderheid, maar evengoed Hongaren en Roemenen zelf.

Het bestuur van Fundament doet daarom en dringend beroep op uw blijvende financiële steun. Zie daarvoor de achterpagina van deze nieuwsbrief.

NIEUW BESTUURSLID

Opnieuw hebben we een nieuw bestuurslid kunnen verwelkomen: Peter Bergwerff. Hij gaat zich met name bezighouden met communicatie en publiciteit.

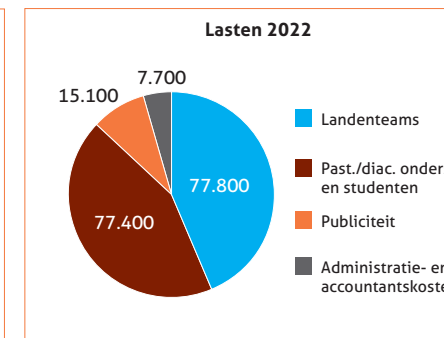
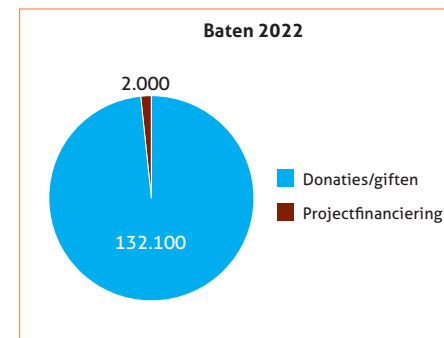
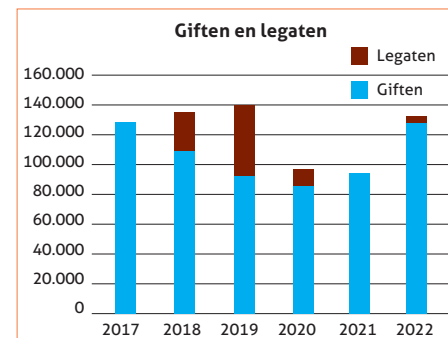
Peter Bergwerff

Peter was in de jaren zeventig en tachtig actief in een van de voorlopers van de stichting Fundament, Comité Oekraïne-Roemenië (COR), o.a. in het smokkelen van bijbels en christelijke lectuur. Als journalist (Nederlands Dagblad) maakte hij vele reizen naar bijna alle delen van het voormalige Oostblok. Oost-Europa heeft altijd zijn grote interesse behouden.

ORGANISATIE

Stichting Fundament is een vrijwilligersorganisatie. Het werk van Stichting Fundament kost wel geld. De inkomsten komen van meelevende donateurs, legaten en projectbijdragen. In 2022 waren de uitgaven hoger dan de inkomsten. De website geeft een uitgewerkt beeld van de kosten en de ontvangsten. De inkomsten lopen – helaas – gestaag terug. Het bestuur bezint zich op de mogelijkheden om die trend te keren. Inmiddels doen wij een dringend beroep op uw blijvende steun.

COLOFON

Eindredactie:
Mevr. E. Dirkse-Bergwerff,
Oleanderstraat 139, 3073 WR Rotterdam

Reacties/berichten Nieuwsbrief naar:
e-mail: secretarisfundament@outlook.com

Technische realisatie:
Treffend & Co, Veenendaal

Bestuur Stichting Fundament:
voorzitter: drs. A.T. Houwen
secretaris: mw. E. Dirkse-Bergwerff
penningmeester: J. G. de Leeuw
lid: P.A. Bergwerff
lid: ds. R.P. Heij
lid: ds. G. Meijer
lid: G.A. Teeninga-Oudman

Adressen Stichting Fundament:
post: postbus 499, 8000 AL Zwolle
e-mail: info@stichting-fundament.nl
website: www.stichting-fundament.nl

Adreswijziging naar:
donateurs@stichting-fundament.nl

Informatiemateriaal opvragen:
e-mail: secretarisfundament@outlook.com

Giften:
Bankrekening nr. NL72 INGB 0003 9756 27
t.n.v. Stichting Fundament, Zwolle

ANBI
Fundament is een ANBI-instelling, bij de Belastingdienst bekend onder "Stichting Fundament", vestigingsplaats Rotterdam. ANBI nr. 8136.56.503 Giften zijn fiscaal aftrekbaar.

Legaten:
Indien u een legaat wilt nalaten kunt u de volgende zinsnede in een testament laten opnemen: "Ik legateer vrij van rechten en kosten aan de Stichting Fundament (K.v.K. Utrecht 541179166) een bedrag €".

Fundament
Iránytű

QR-code gift:

Iránytű Fundament

Nieuwsbrief van
stichting Fundament

juni 2023

SAMEN GELOVEN SAMEN DELEN

TERUGBLIK OP HET WERK VAN FUNDAMENT IN 2022

VROEGER WAS HONGARIJE 'EEN ANDERE WERELD'. O JA, VROEGER?

In het verleden was Hongarije communistisch. Voor ons in het Westen was het een compleet andere wereld. Vandaag is het land lid van de EU en is de premier gereformeerd. Maar ideologisch gezien is er opnieuw en in toenemende mate sprake van een andere wereld. Niet marxistisch, maar 'conservatief'. Ook Fundament komt daarmee in aanraking.

Oud-Oost-Europagangers en 'bijbel-smokkelaars' uit de jaren zeventig, tachtig van de vorige eeuw hebben de beelden nog scherp op hun netvlies staan: wie bij Nickelsdorf of elders de Oostenrijk-Hongaarse grens passeerde, reed een ander universum binnen. Het communistische Oostblok stond niet alleen ideologisch gezien haaks op het kapitalistische Westen, die tegenstelling vertaalde zich ook in een totaal andere inrichting van stad en land. Vandaag is dat voorbij. Althans, dat laatste. Hongarije is lid van de EU en wie vandaag als West-Europeaan het land doorkruist, waant zich veelszins

thuis. Zeker in de stedelijke gebieden. Ideologisch gezien liggen de zaken echter op z'n minst genuanceerder. Hongarije heeft het marxisme afgezworen, maar er is een andere dominante mens- en maatschappijvisie voor in de plaats gekomen, die in het Westen al evenmin veel handen op elkaar krijgt. De regerende Fidesz-partij werpt zich, ook internationaal gezien, op als kampioen van wat zij zelf aanduidt als 'christelijk conservatisme', maar wat in Brussel en omstreken vaker wordt geduid als 'rechts extremisme' of erger. Omgekeerd maakt Fidesz geen geheim van haar afkeer van het westerse neoliberalisme en 'Europese

waarden als zelfbeschikking, 'diversiteit' en 'inclusie'. En 'Brussel' geldt dan als 'het nieuwe Moskou', van waaruit een neoliberale ideologie aan Europa wordt opgedrongen. Een andere wereld dus nog steeds, Hongarije. Wat Fundament daarmee te maken heeft? Formeel weinig. Maar de groeiende ideologische tegenstelling tussen de westelijke en oostelijke delen van de EU, waarin Hongarije een centrale positie inneemt, is wel de 'Umwelt' waarin de stichting werkt. En dus mee te rekenen heeft. Ook al omdat er rechtstreekse (ver)banden zijn tussen de Hongaarse regering van Viktor Orbán en de Gereformeerde

Kerk van Hongarije. Premier Orbán zelf is gereformeerd en dat geldt ook voor de vorig jaar mei gekozen zesde president van de Hongaarse republiek, Katalin Novák. Een nauwe vriend van Orbán, de gereformeerde predikant en bisschop Zoltán Balog die nu voorzitter is van de synode van de Hongaarse Gereformeerde Kerk, was tot 2018 minister in diens regering. Maar ook op het grondvlak van de kerk, waar Fundament werkt, komen de politiek-ideologische tegenstellingen tussen Oost en West soms ter sprake. Het bestuursjaar 2022, waaraan deze nieuwsbrief is gewijd, gaf er – hoe bescheiden ook – blijk van.

EEN OPEN GESPREK

'Iedereen die we spreken hoopt op een overwinning van Orbán en zijn partij.' Het is slechts een tussenzinnetje in het verslag van het bezoek dat het bestuur in april 2022 bracht aan Hongarije, Roemenië en – indirect - Oekraïne. Tijdens deze bestuursreis werden niet alleen diaconale en evangelisatorische projecten die door Fundament worden ondersteund, bezocht. Maar er vonden ook gesprekken plaats met vertegenwoordigers van de theologische faculteiten in o.a. het Hongaarse Debrecen en in Cluj Napoca (Kolozsvár) in het Hongaarsstalige deel van Roemenië. En met predikanten die in het verleden, gesteund door Fundament, een jaar studeerden aan de Theologische Universiteit Kampen/Utrecht.

WAT KUNNEN WIJ LEREN VAN ONZE BROEDERS EN ZUSTERS IN OOST-EUROPA, OOK ALS HET GAAT OM HUN KRITIEK OP DE NEOLIBERALE IDEOLOGIE DIE BIJ ONS DE DIENST UITMAAKT?

In deze gesprekken kwamen de parlementsverkiezingen, die de zittende premier Viktor Orbán in die maand met een meerderheid van 53% zou winnen, bijna onvermijdelijk meer dan eens ter sprake. En hoewel het bestuur zich ten

Debrecen, Psalm 90, "U bent ons vertrouwen, vanaf het begin".

aanzien van deze politieke positiekeuze zeer terughoudend opstelt, wil het tegelijkertijd het gesprek met de Hongaarse geloofsgenoten ook op dit punt niet uit de weg gaan. Want die politieke keuze impliceert ook onder de geloofsgenoten met wie wij werken, een zekere beduchtheid voor het overheersende neoliberale klimaat dat in onze contreien overheersend is. Zo maakte een van 'onze' oud-studenten in Kampen duidelijk dat de kerkleiding in zijn district 'een beetje bang is voor wat studerenden in het Westen aan ideeën opdoen'. Een andere 'oud-student' vroeg enigszins bezorgd of het liberale klimaat in Nederland geen verkeerde invloed heeft op het onderwijs aan de Theologische Universiteit. In lijn met onze visie – *Samen geloven, samen delen* – willen we proberen over deze zaken open met elkaar te spreken om zo (ook) de gelijkwaardigheid en wederkerigheid in onze relatie honoreren. Met andere woorden: wat kunnen wij leren van onze broeders en zusters in Oost-Europa, ook als het gaat om hun kritiek op de neoliberale ideologie die bij ons de dienst uitmaakt?

ERASMUS, KUYPER EN KUNST

2022 was het jaar waarin na twee lange jaren die gestempeld werden door de coronapandemie, het normale leven weer op gang kwam en daarmee ook een onbelemmerde contactoefening met de Hongaarse geloofsgenoten. Vanouds onderscheidt het werk van Fundament zich door het mogelijk maken van een studiejaar aan de Theologische Universiteit Kampen/Utrecht en/of andere theologische opleidingen voor theologen, (aanstaande) gereformeerde predikanten en studenten uit Oost-Europa. Daarbij wordt met name ingezet op eenjarige masteropleidingen en promotiestudies. Kenmerk van de studie is dat het steeds gaat om een duidelijk vooraf afgesproken studieprogramma en een eveneens helder geformuleerd studieresultaat. In dat kader wordt jaarlijks aan twee studenten (en hun eventuele gezinnen) een verblijf in een van onze woongelegenheden

Debrecen, protestants bolwerk in Oost-Hongarije

Voorzitter Bert Houwen (links) en Rutger Heij voor het gebouw van de theologische faculteit in Debrecen.

in Kampen aangeboden. Dit uiteraard in goed overleg met de Universiteit zelf.

Mede met het oog op deze kerntaak van Fundament hebben we zowel in Debrecen (Hongarije) als in Kolozsvár (Roemenië) regelmatig contact met vertegenwoordigers van de gereformeerde theologische opleidingen aldaar. In Kolozsvár werden we tijdens het bestuursbezoek in 2022 er opnieuw aan herinnerd dat de studie in Kampen deels ook belangrijk is voor de goede voortgang van het onderwijs in Kolozsvár zelf. Uit de groep predikanten die in Kampen gestudeerd hebben, worden geregeld nieuwe docenten gerekruteerd. De betrokkenen zelf geven te kennen dat hun studie in Kampen hen heeft aangezet tot 'zelfstandig denken', zoals een van hen het verwoordde. Die attitude is in Oost-Europa, mede vanwege het communistische verleden waarin zulke zelfstandigheid niet op prijs werd gesteld, nog niet altijd gemeengoed. Opnieuw werd ons door onze gesprekspartners verzekerd dat het door Fundament gehanteerde concept, waarbij het

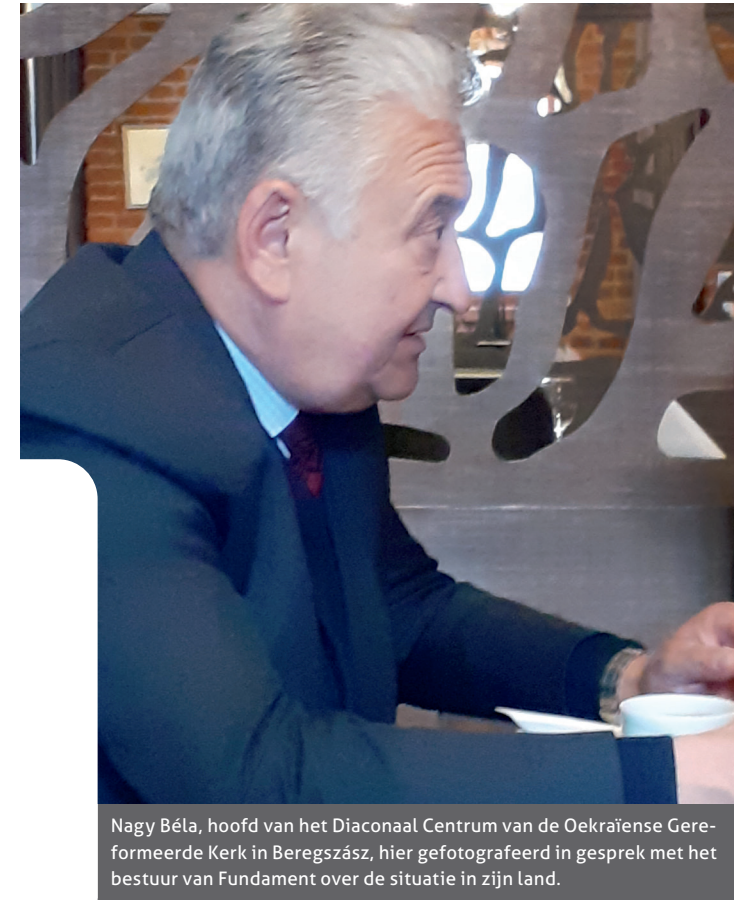
gezin van de predikant meekomt naar Kampen, uniek is en zeker in stand gehouden moet worden. 'Het is belangrijk dat de vrouw van de predikant en zijn gezin dezelfde ontwikkeling en buitenlandervaring doormaken als hun man en vader', zo gaf men ons te kennen.

UIT DE GROEP PREDIKANTEN DIE IN KAMPEN GESTUDEERD HEBBEN, WORDEN GEREGLD NIEUWE DOCENTEN GEREKRUTEERD.

In het verslagjaar 2022 rondten twee studenten, Zsolt Barta (Hongarije) en Istvan Debreczeni (Roemenië), hun studie in Kampen af en keerden terug naar hun thuisgemeenten. Zij werden in augustus van het jaar opgevolgd door twee nieuwe gezinnen: de families Kis Kendi en Ilosvai. David Kis Kendi en zijn vrouw Viola hebben al een jaar in

Beeld van de ontmoeting met oud-studenten van de Theologische Universiteit Kampen/Utrecht in Cluj/Kolozsvár
Vlnr: Bert Houwen, Rutger Heij, Eveline Dirkse, Nagy Tibor, Tókes Attila en Gede Csongor.

Nagy Béla, hoofd van het Diaconaal Centrum van de Oekraïense Gereformeerde Kerk in Beregszász, hier gefotografeerd in gesprek met het bestuur van Fundament over de situatie in zijn land.

Nederland gewoond en gestudeerd. Dit deden zij op een Erasmusbeurs. Het Erasmusprogramma is een internationaal programma van de Europese Commissie voor het stimuleren van hoger onderwijs in de Europese Unie. Studenten die een beurs ontvangen van dit programma studeren minimaal drie maanden in een ander Europees land. Overigens: recent werd bekend dat het Erasmusprogramma onder druk staat. Totdat Hongarije een aantal door de EU gewenste hervormingen doorvoert, is een deel van de EU-fondsen voor Hongarije bevroren. Dat geldt ook voor de financiering van het Erasmusprogramma. David studeert via Fundament een jaar aan de Theologische Universiteit. Hij startte in 2022 met de MIRT-master (Master of Intercultural Reformed Theology) bij drs. Jos Colijn. Tegen de achtergrond van wat we hierboven schreven over de relatie tussen kerk en staat in Hongarije is het interessant dat hij zijn masterscriptie wil wijden aan de opvattingen van Abraham Kuiper op dit punt: hoe zou Kuypers beroemde adagium *Een vrije kerk in een vrije staat* in de Hongaarse situatie kunnen werken?

HOE ZOU KUYPERS BEROEMDE ADAGIUM EEN VRIJE KERK IN EEN VRIJE STAAT IN DE HONGAARSE SITUATIE KUNNEN WERKEN?

Dániel Ilosvai en zijn vrouw Dorottya studeren beiden op een Erasmusbeurs. Fundament draagt zorg voor hun huisvesting. Dorottya doet een bachelor theologie aan de

universiteit van Aberdeen. In Kampen houdt ze zich bezig met de relatie tussen geloofsleer en kunst. Dániel vult zijn programma in met het volgen van de mastervakken *Church and Mission in the West* aan de Theologische Universiteit.

DE OORLOG EN DE KERKEN

Zonder twijfel de meest ingrijpende gebeurtenis tijdens het verslagjaar 2022 was de inval in februari van de Russen in Oekraïne. De afschuwelijke oorlog die nu al bijna anderhalf jaar duurt heeft ook grote impact op de gereformeerde en presbyteriaanse kerken in het land, waarmee vanuit de Gkv – nu: Nederlandse Gereformeerde Kerken – contact wordt onderhouden. Het werk van Fundament in Oekraïne beperkt zich vanouds tot de Hongaarsstalige Gereformeerde Kerken in de oblast (provincie) Transkarpatië, pal aan de noordgrens van Hongarije. Het Hongaarsstalige deel van de bevolking omvat zo'n 150.000 mensen, van wie verreweg de meesten (althans nominaal) deel uitmaken van de Gereformeerde Kerk. Een kleine minderheid dus: nog geen half procent van de totale Oekraïense bevolking. De oorlog met Rusland heeft de toch altijd al wat gespannen verhouding tussen de Oekraïense bevolking en de Hongaarsstaligen in dat land extra onder druk gezet. Veel mannen die dreigden te worden opgeroepen voor militaire dienst zijn het land ontvlucht. De Hongaarse Oekraïners voelden zich altijd al gediscrimineerd door de Oekraïense overheid en de mannen waren bang in de voorste geleederen van de strijd tegen Rusland te worden ingezet.

DE OORLOG MET RUSLAND HEEFT DE TOCH ALTIJD AL WAT GESPANNEN VERHOUDING TUSSEN DE OEKRAÏENSE BEVOLKING EN DE HONGAARSTALIGEN IN DAT LAND EXTRA ONDER DRUK GEZET.

De positie van de Hongaren zorgt ook voor spanningen in de politieke verhoudingen tussen Oekraïne en Hongarije zelf. De regering van Orbán beschuldigt Kiev ervan de Hongaren te discrimineren en dat zou voor een deel de weinig toeschietelijke houding van Boedapest ten aanzien van EU- en NAVO-hulp aan Oekraïne verklaren. Direct na de Russische inval stelde Fundament fondsen beschikbaar voor noodhulp. In Oekraïne wordt vanouds het Diaconaal Centrum van de Gereformeerde Kerk in Beregszász (Oekraïens: Берегове), zo'n 6 kilometer van de grens met Hongarije, ondersteund. Ook een bejaardentehuis valt onder dit centrum. Voor veel vluchtende Oekraïners vormden beide instellingen een laatste stop voordat ze hun land ontvluchtten. Zowel het bejaardentehuis als de andere ruimten van het diaconaal centrum zijn nu in gebruik voor vluchtelingen.

Aan de andere kant van de grens ligt Göncruszka, waar Fundament in de loop der jaren verschillende projecten heeft ondersteund. De kerkelijke gemeente hier ging direct aan de slag met de opvang van vluchtelingen en hielp met